

LEGIT 2

LEgitímna Inscenačná Teória

ÚVODNÍK

Na úvod dneška ohľad za včerajškom

V niektorej časti zo ságy Harry Potter (pomerne známa 7-dielna fantasy adventure rozprávka z prelomu tisícročia britskej autorky J.K. Rowlingovej) vo mne utkvel jeden latinský (mŕtvy jazyk lekárov, kňazov a vedátorov) citát. Hovoril veľmi prenesene o vzájomnom ohľade a solidarite medzi ľuďmi. Bolo to asi *hešha sha* na alebo niečo také.

Prečo o tom píšem? Líbi sa mi ako sa fedimáci o seba starajú. Záleží im na tom, aby tí, čo sa poberú do postele skôr, či neskôr boli v pohode a bezpečí. Nie je to len výstrelkom včerajšieho predstavenia *Snívali sa mi ruky tvoje* z dielne DS LET. Bežne žiadajú svoje kamarátky a kamarátov, aby sa im ozvali, poslali správu, prezvonili, keď dorazia bezpečne domov. Včera to znamenalo vyraziť z nočného festivalového hubu Uránia, podniku, kde sa všetci poznajú, prispievajú do atmosféry a pocitu bezpečia. Bolo krásne, keď som si za barom všimol režiséra Šimona Spišáka a nápoje mi spoza pultu podávala herečka Adela Dukátová. Niežby som ich videl radšej za pípou než na javisku. Ale dodávali večeru živý optimizmus z príslušnosti k ľudskej rase.

Súťažným večerom v Uránii sprevádzal divadelník Karol Filo. Pripravil si pre fedimakov vedomostný kvíz. Viac než vedomostná hra to bola tipovacia prestrelka s metadivadelnými témami. Vedomostí chtivým účastníkom bol pripravený prierez osobností Karolovho

divadelného univerza. Aj akademicky podkutí kolegovia a kolegyně však ani z polovice nepoznali divadelníkov prezentovaných v súťažných kolách. Od kvízmajstra som sa napokon dozvedel, že mnohých z nich osobne pozná, sú pre neho inšpiráciou v jeho tvorivej práci a vďačí im za posun, ktorým v posledných rokoch ako študent pražskej alternatyvy prešiel. Napriek zdanlivej vedomostnej nepriazni sme spoznali tri víťazné tímy kvízu. Vajčáci, Žiarovky a Abu si odniesli tekutú vecnú cenu a nehynúcu slávu.

Sympatickým dovetkom na záver večera bola ukážka obľúbenej hudby poslednej kvízovej otázky performerky Marini Otero. Nie je podstatné, čo to bolo za hudbu. Prišlo mi však pekné, že v piatok v noci si partička nadšencov vypočula obľúbenú hudbu akejsi argentínskej choreografky a nik s tým nemal problém.

Pani Šuoňavá

ZÁMENA PREDSEDNÍČOK

Možno ste to už zaregistrovali... Diana Laciaková nie je Zuzana Galková. Dáva to, nazdávam sa, priamočiary zmysel. Ale podme si na tento fenomenologický jav posvietiť. Mnohí z vás ste sa na Zuzku ako ohlásenú predsedníčku poroty tešili a tí, ktorí ju vôbec nepoznáte, ste sa na ňu tešiť mali! Ale otázka znie: tešil sa niekto na neohlásenú Dianu? Immanuel Kant by túto dilemu kategoricky označil za bezpodmienečný príkaz, aby ste boli morálne na čistom a nevňášali do festivalového diania smrad predčasných pochybností, obáv z novej osoby či, nedajbože, predsudky. Máte sa skrátka tešiť, ak do poroty nastúpi ktokoľvek a punktom. Takéto reakcie bolo možné badať na facebookovej stránke FEDIM-u. Zatiaľ čo príspevok o porotcovaní Zuzany Galkovej získal 19 likeov, ten o jej dodatočnej náhrade Dianou Laciakovou už 29. To nie je diskreditačná štatistika, iba dôkaz, že fedimáci chceli novú porotkyňu povzbudiť v jej záskoku.

Kant nás však vybiedza empatizovať aj s druhou stranou. „Takže sa mám po novom tešiť na porotkyňu, ktorej prítomnosť nebola súčasťou komunitnej rovnice $F20 + ED - (IM) = 25$? A čo príde nabadúce, povinné kvóty na Čecha v porote?“, mohol by ktosi paranoidne namietat. Ale ani by veľmi nemusel. Toľko osvietenecká filozofia.

Späť k zámene sufražetiek. Hoci má Zuzana Galková viac spoločného s Dianou Laciakovou, ako by si mohla pripustiť a, zároveň, Diana Laciaková nemá vlastnosti, ktoré by mohla závidieť Zuzane Galkovej, sú to dve odlišné figúry, účesy, úsmevy, postoje alebo gastro preferencie. A v súčasnosti aj úroveň metabolickej odolnosti. Nuž, niekto už bol na FEDIM-e toľkokrát, že mu to zanechalo trvalé následky. A predstava, že na festivale už nebude tisovský horský vzduch, zdvihla Zuzane žľč.

Ale nezuľajte! Zuzana, verná svojmu naturelu, nám odkazuje, že by radšej bola v porote než na infúziách, ale aj tak si dá radšej do poriadku obehový systém, než by mala riskovať ďalší príspevok do diskusie na tému „má Zuzana Galková právo byť unavená?“ Zvlášť, ak by nasledoval príspevok „Povie už niekto Diane Laciakovej, nech začne byť unavená?“. Novú predsedníčku poroty preto víťame s otvorenou náručou a zdravou dávkou ironie. Nech sa nám teda FEDIM nezrúti na prahu výmeny predsedníčok – a Zuzane prajeme, aby sa čo najskôr vrátila, ideálne s nižším tlakom a vyšším počtom likeov.

FEDIM-OM CHCEME OŽIVIŤ CELÉ BOJNICE

Majú nápady, zápal, elán i dôkladne upravené brady. Dvaja páni z Bojníc, ktorí sa neboja kombinácie historického zámku, zoologickej záhrady a (pravdepodobne) zagebreného baletizolu od Marice Šiškovej. Podarilo sa im prisvojiť si organizáciu FEDIM-u na roky 2026 a 2028. Všetich ich ten smiech prejde, keď zistia, že to nie je med lízať. Alebo?

Akú je váš príbeh spojený s ochotníckym divadlom?

František Kňažovič: K ochotníctvu ma ako šesťnásťročného dotiahol tuto Vojtino, s ktorým som sa predtým poznal z festivalu Duchov a strášidiel na Bojnicksom zámku. Následne som išiel študovať herectvo na Akadémiu umení v Banskej Bystrici. Po absolvutóriu som sa vrátil domov a na spoluprácu s Vojtinom nadviazal.

Vojtech Bartko: Amatérské divadlo ma okúzilo už keď som mal trinásť rokov. Vtedajšia guru prievidského divadla Katka Súkeníková si ma vzala do súboru, odkiaľ som prestúpil do Divadla "A" a Divadla SHANTI, až som si následne založil vlastnú spoločnosť, ktorá je už dnes na poloprofesionálnej úrovni.

Bolo tým pádom organizovanie ochotníckeho diania v domácom regióne vždy vašim snom?

2

FK: Keď som úspešne skončil vysokú školu, vedel som, že chcem splatiť ochotníkom v Prievidzi akýsi pomy-

selný dlh. Zároveň tým, že je Vojtino dlhoročný organizátor rôznych podujatí, povedali sme si, že spojíme sily. On sa pred dvomi rokmi stal riaditeľom Kultúrneho centra v Bojniciach a od minulého roka tam pracujem aj ja ako referent kultúry. Keď bola zverejnená výzva, že sa hľadá nové miesto pre FEDIM, neváhali sme a chceli naše doterajšie skúsenosti povýšiť na ďalšiu métu.

VB: Organizovať súčasť unikátneho postupového ochotníckeho systému je veľmi lákavá predstava. Mám veľa priateľov, ktorí už roky nerobia divadlo, no spomínajú si práve na tieto prehliadky. A práve ten pocit spolupatričnosti a komunitnosti, ktorý sa na festivale upevňuje, bol môj hlavný impulz, prečo sme chceli FEDIM do Bojníc dotiahnuť.

Sú ale Bojnice na takéto celoštátne podujatie pripravené? Personálne, technicky či divácky?

VB: Celý život sa na Hornej Nitre venujem možnostiam združovania sa prostredníctvom kultúry a máme za sebou skvelé výsledky. Či už to boli

významné folklórne alebo hudobné prehliadky. Preto zo spomenutých rizík mám najmenšie obavy práve z nezáujmu potenciálneho publika. Máme však aj skvelo vybavený kultúrny dom s veľkou sálou a obrovským javiskom, funkčnou točnou, kinoplachtou, historickou knižnicou a dôstojným zázemím pre účinkujúcich. Každoročne dopĺňame aj svetelný a zvukový park. Zároveň intenzívne spolupracujeme so zámkom či ZOO, čo tiež prináša nové príležitosti.

FK: Bojnice už vychovali množstvo ľudí, ktorí sa uchytli ako dramaturgovia, režiséri, herci, scenáristi... V celom regióne je viacero kvalitných ochotníckych súborov. Preto som presvedčený, že FEDIM tento potenciál ešte znásobí.

Aké kvality z bojnického FEDIM-u očakávate, ktoré možnože v Tisovci či Nitre absentujú?

VB: Naše priestory sú veľmi žičlivé, sídlime na námestí rovno pod zámkom pri lipovej aleji, dokážeme zabezpečiť náročné produkcie vnútri i pod holým nebom... Máme aj kongresovú sálu pre dvestodesať ľudí, ktorá môže byť využitá na sprievodný program, workshopy a podobne. Verím, že FEDIM-om oživíme celé mesto a že dokážeme vytvoriť pravú festivalovú atmosféru.

FK: Už teraz máme premyslené kompletne pozadie festivalu. To znamená, že okrem súťažného programu chceme dianie dosýtiť špecifickými a hravými aktivitami. Ich podobu ešte nechceme prezrádzať, no máte sa na čo tešiť.

Máme sa teda tešiť aj na nejaké inovácie v organizácii?

VB: Naznačím iba jedno prekvapenie: máme pripravený jeden festivalový znak, ktorý budú mať všetci. Nepôjde o odznak ani o náramok. Bude to nositeľné, ale nie prvoplánovým spôsobom a zároveň v tom bude symbolicky zakomponovaná celá naša filozofia. (posledná veta už znela príliš mystifikačne, preto sa redaktor bál dopýtať na podrobnosti, pozn. red.)

FEDIM bude teda každý rok hopsať z Nitry do Bojníc a späť. Bude Nitra vašim rivalom alebo partnerom?

FK: Určite partner! Som veľmi rád, že sa z FEDIM-u stalo putovné podujatie, pretože to môže priniesť nový vietor, nové miesta na sieťovanie. Mladí ľudia, porota i organizátori sa vďaka tomu FEDIM-u „neobjedia“, ale budú mať naservírované vždy niečo nové.

Prišli ste na tohtoročný FEDIM ako diváci. Ostávate na celý festival? A ak áno, na ktoré predstavenia sa najviac tešíte?

FK: Osobne som veľmi zvedavý na sobotňajší večer Nech žije divadlo!. Teším sa však aj na všetky predstavenia, pretože každoročne sa na FEDIM-e objavujú talentovaní ľudia so silnými príbehmi a kreatívnymi nápadmi.

VB: Samozrejme, súťažný festival je najmä o kvalitnom umení, no pre mňa je aj o tom, kto sa s kým stretne a pohovára, akú atmosféru si spoločne vytvoríme.

Keď sa na divadlo môžete tešiť

DOGVILLE

DS Fúzia,
ZUŠ Veľký Krtíš

Silvia Svákusová sa za 18 rokov na poli amatérského divadla vyformovala ako výrazná režisérská osobnosť. Jej inscenácie možno každoročne vidieť na FEDIM-e, Hviezdoslavovom Kubíne, či Zlatej priadke a úprimne obdivujem to množstvo energie, tvorivosti a zápalu, s ktorou stále nanovo motivuje a vedie mladých ľudí k divadlu. Ich inscenácie prinášajú závažný a kvalitný obsah aj výraznú náučnú formu.

Tentoraz ponúkla svojmu súboru Fúzia filmovú predlohu Larsa von Triera *Dogville*. Na príbehu mafiánskej dcéry Grace, ktorá sa ukrýva pred políciou a gangstrami v bohom zabudnutej dedine *Dogville*, rozohrávajú aj dnes spoločensky naliehavé témy hraníc ľudského dobra a zla, strachu z inakosti a všetkého cudzieho, otázok, kde sa rodí túžba ovládať iných a čo z človeka spraví nečakaný príval moci...

Lars von Trier umiestnil príbeh filmu do prázdnych čiernych filmárskych kulís a aj my sme sa podobne ocitli spolu s postavami hry v aréne na odkrytom holom javisku s čiernymi stenami. Priestor vyplnili štyri rozobraté praktikáble a pár najnutnejších rekvizít (detská oranžová tatrovka, amatérska verzia stromu s jablkami narýchlo nalepenými izolepou, zrkadielko). Silvia Svákusová

má vo svojej tvorbe rada divadelný kostým a suverénne využíva jeho výtvarný, charakterizačný i dramatický potenciál (kontrast oblečenia dedičanov a zlaté šaty hlavnej postavy). V záplave čiernych alebo veľmi striedmych náznakových kostýmov, typickými pre „chudobné“ amatérske produkcie, je tak svetlou výnimkou. Áno, aj svetlo má v jej produkciách výraznú estetickú a metaforickú funkciu (svietenie postavy a dlhých vlasov Grace).

Pokiaľ ide o zvuk, na dotvorenie priestoru a temnej hororovej atmosféry sa interpreti spoliehali na vlastný prejav. Počuli sme štekot psov, úzkostný šum vetra, vŕzgajúce dvere, dupoty ľudských nôh i skapíňajúce auto... Počiatková hravosť a dôsledná ilustrácia chýbajúcich predmetov sa však postupne riedila až vytrácala, akoby sa zvolený koncept stal interpretom pri budovaní napätia prekážkou. Temporytmus inscenácie jemne pokrýval aj v nasadení hercov, keď rovnako poddimenzovane zneli rozprávačské i dialogické pasáže hry.

Najpresvedčivejšie však boli štylizované a metaforické situácie, kde interpreti nemuseli psychologizovať, ale nachádzali pôsobivé javiskové gestá a symboly (dôsledná práca s jablkom v situáciách znásilnenia Grace, zrkadielko ako zdroj ohňa v závere). Na inscenácie Silvie Svákusovej a jej žiakov sa vždy úprimne teším a ani tentoraz moje očakávania nesklamali.

Alena Weisel Leiková

Z morálneho hľadiska je to pod psa

Vždy ma poteší, keď okrem vnútorného dojmu, ostane po divadle aj niečo viac. Aspoň neporiadok na javisku. Po závere úvodného predstavenia festivalu opatrne a spokojne stúpam medzi zvyškami rozpučených jabĺk a kaluží muštu, aby som nazrel pod pokryvku čerstvo odohraného predstavenia divadelného súboru Fúzia pri ZUŠ Veľký Krtíš.

Nápad zamerať sa a spracovať dielo nonkonformného filmára dozrel v hlave vedúcej, režisérky a autorky scénografie Silvie Svákusovej. „Mládežnícky súbor diskutoval a demokraticky sa rozhodoval medzi viacerými návrhmi textov a tém. V hre boli klasické ale aj alternatívne hry. Žrebovali sme a vyhral môj nápad“, hovorí so spokojnosťou v hlase Silvia.

Dogville je podľa slov režisérky prototyp súčasného sveta, v ktorom jednotlivec či úzka skupina ľudí dostane do rúk moc a človek ako taký v nejakom momente stratí v sebe človečinu. Nepochybne v ňom nie je ťažké nájsť spojitosti so šialenou dobou, ktorú žijeme.

Tvorivý proces vie byť náročný, najmä ak vediete kolektív silných osobností. Podľa Silvie je kolektív Fúzie tvorivý, niekedy až do takej miery, že režijný zámer sa jej darí uplatňovať len veľmi neochotne. „Ale o to inšpiratívnejšie prostredie vzniklo“, dopĺňa. Našťastie ani jeden z protagonistov nemal (a som presvedčený, že ani by nechcel mať) vo svojom veku možnosť reálne zažiť to, čo zažívajú *Dogville*čania. Silvia si preto pomohla starým známym Bertoltom Brechtom a jeho prefikávaným prístupom scudzovania. „Nemuseli sme až tak riešiť psychologizmus, nástrahy krutosti scenára a nechali sa inštinktívne unášať príbehom. Počas skúšania sme narazili na viacero slepých ciest. Bola aj tvorivá kríza, mnoho rozpučených jabĺk, aby sme vypichli to najpodstatnejšie, najsilnejšie a aj najefektívnejšie. Napriek všetkým nástrahám príbeh *Dogville* chytil za srdce súbor ako celok“, dodala Silvia.

Pani Švoňavá

Nenechajme si pristrihnúť krídla!

„Otvoriť oči... Vidieť.“ Túžba čajky Jonathana Livingstona vyčleniť sa z krdla, rozťahnúť krídla, vyskúšať zakázané, je zjavne stále obľúbenou literárnou inšpiráciou mladých čitateľov. Útla knižka už dekády svojou jednoduchou, ale predsa účinnou formou hovorí o emancipácii jednotlivca v rámci konkrétnej spoločnosti.

Príbeh sa stal inšpiráciou i pre divadelný súbor ATĎ zo Žiaru nad Hronom. Pre svoju interpretáciu zvolili jednoduchý, no mimoriadne efektívny inscenačný jazyk. Prostá scéna tvorená jediným praktikáblom so štvorcovým pôdorysom sa stala naplno využitým ihriskom monodrámy jednej herečky. Režisér Peter Luptovský umne cíti a určuje temporytmus inscenácie. Používa k tomu minimum rekvizít, ktoré majú najmä symbolický účel. Miska s vodou slúži ako more, ktoré v tomto prípade má svoje pevné pláže. Avšak papierová loďka odrazu opustí pevne vymedzený priestor vodnej plochy, a plaví sa i zvisle po hrane praktikábla. Je to legitímne, veď predsa cesty lodné sú v tomto príbehu nevyspytateľné. A samozrejme pierka. Tie musia byť v príbehu o čajke všade. Ešte pár sviečok k tomu, a máme hotového Jakubiska v divadle!

Pokiaľ sa bavíme o schopnosti preniesť étos literárnej predlohy do formy javiskového diela, tak v prípade *Čajky* niet pochyb o jeho úspešnom prevedení. Inscenácia je absolútne koherentná. Pomalé, až snové pasáže striedajú dynamické sekvencie, pričom tieto predely vytvárajú nenásilnou hudbou a krehkým svetelným dizajnom.

V kontexte spomínanej jednoduchosti vyniká snáď najdôležitejšia inscenačná zložka: herecký prejav. Lucia Dekýšová po celú dobu predstavenia vyplní priestor javiska naozaj sebavedomo. Účinne prechádza z polohy rozprávača do konkrétnych postáv, pričom ku každej si našla konkrétny gestus a hravo tak stvárnila mamu, otca, vodcu opereného spoločenstva, či samotného hlavného hrdinu Jonathana.

Inscenácia *Čajka* dokázala subtilne prerozprávať čajčí príbeh v absolútne človečom kontexte. Lucii narástli krídla a to je to najlepšie, čo sa mladým ľuďom môže v živote stať. A strihači krídel nech už konečne odletia niekam do teplých krajín!

Roman Gombarček

ČAJKA

DDS ATĎ, ZUŠ Z. Strnádovej-Parákovej,
Žiar nad Hronom

WHOOSH!

Efekt mávnutia krídla čajky vyvolal hype

Zamysleli ste sa, aké náročné je pre divadelníka predviesť predstavenie v čase pred poľudním? Vôbec, sledovať herectvo je hodné obdivu. Nedajbože ho hodnotiť. Bez životabudiča, rannej šálky kávy. Bez obľúbeného hrnčeka kakavka. Nevypitého čajíka, lebo bol príliš horúci.

Aj čajka – performerka Lucia Dekýšová do seba nestihla vliať svoj dúšok vtáčieho mlieka. Napriek tomu bola atmosféra predstavenia v štúdiu Tatra podľa hlavnej predstaviteľky z triedy vtákov príjemná, hoci sa trochu šmýkalo. Keď čajka v eufórii strmhlavého lietania porozlieva vodu, nech sa nečuduje, že jej chýba príľnavosť.

Čajka Jonathana Livingstona je prvou skúsenosťou Lucie s monodramou. Po prvýkrát s perím na trh. „Je to zaiste náročnejšie, byť na všetko sama. Byť na javisku sólo a po predstavení upratovať všetko to napadané perie“, tvrdí. Sama sa však necítila. „Najprv to bol stres. Čo, keď na niečo zabudnem, nepoviem“, rozhovára sa Lucia. Vraj si

však zvykla. Samovystupovanie ju oslobodzuje a byť single v oku reflektora si začala užívať.

Zaujala ma pohybová zložka predstavenia. Čajčia (tento prívlastok od slova čajka si s dovolením Romana G. vypožičavam) choreografia bola spočiatku improvizáciou, neskôr zušľachtená o presne nacvičené pohybové prvky. Lucia netancuje preto, že nemá čo povedať. Je to doplnenie feelingu a zaostrenie výrazu, ktorý chce divákovi adresovať. S choreografickým prevedením letu čajky ako aj s literárnym námetom prišiel režisér Peter Luptovský. Nechcel jej však hneď pristrihnúť krídelká. Koordinoval jej let z bezpečia zeme. Lucia vždy dodala aj niečo vlastné, autorské, autentické a sugestívne.

Vedome či nevedome *Čajka* spustila záujem o monodramu v Žiari nad Hronom. Redakcia pre adeptov odporúča aj ďalšie zvieracie hry: *Chrobák v hlave*, *Kým kohút nezaspieva*, *Nosorožec* a *Pes na ceste*.

Pani Šuoňavá

TAM VONKU

UVÄZNENÍ V OBRAZE

Divadlo Ateliér, SZUŠ
Ateliér, Velké Bíelice

Pohybujeme sa v prečudesnej dobe. Tik-Tok útočí na našu mozgovú kôru vo fancy oblečku utkanom z rýchlo kvasenej pársekundovej zábavy, na viacerých miestach planéty zúria vojnové konflikty, komunikácia v online priestore sa radikalizuje, polarizácia spoločnosti je vysoká. A divadlo mladých sa nebojí vytahovať tieto témy a vítať sa v nich. Násilie, šikana, či toxické vzťahy nás proste trápia a preto sa vo zvýšenej miere aj objavujú v divadle.

A čo tak sa zamyslieť nad tým, ako hľadať porozumenie, kontakt a spôsob, ako vystúpiť z vlastného bludného kruhu neistoty, úzkosti, či pocitu osamotenosti?

Autorská inscenácia inšpirovaná tvorbou Etgara Kereta skúma závažnú epizódu v živote hlavnej hrdinky – jej neodbytnú potrebu nadväzovať kontakty, no zároveň neschopnosť to robiť. Fyzický kontakt so spoločnosťou u nej nahrádzajú jej predstavy a imaginárne postavy prenikajúce k nej tými najbizarnejšími spôsobmi. Na sebavedomí jej tiež nepridáva tlak zo strany matky, ktorá má obavu o duševný stav svojej dcéry.

ABU priniesol na FEDIM pôsobivý mix reality a fikcie, namiešaný z výrazných hereckých kreácií, humoru, nadsádzky a sebaironie. Veľkou devízou bolo herecké nasadenie tvorcov, ktorí vykreslili postavy s úprimnosťou a citom pre drobnokresbu a detail. Na arénovito koncipovanom javisku/hľadisku tak vznikol rad sugestívnych reálnych aj alegorických postáv, ktoré prinútili hrdinku premýšľať o samej sebe a o jej vzťahu s vonkajším svetom. Blizkosť herca k divákovi podporila vnímanie tejto drobnokresby a pritiahla nás bližšie k intímite zobrazovanej témy.

Komplikácie inscenácie nastávali hlavne v javiskovom využití imaginárnych postáv, ktoré po svojom entré v podstate ostávali v opakujúcej sa akcii, ktorá sa v čase nevyvíjala, ale využívala stále rovnaký ustálený prejav. Tu by sa žiadalo variovať

akciu a vyvíjať ju nejakou kreatívnou divadelnou formou.

Aktívny kontakt herca s divákom môže byť dosť ošemetná záležitosť, ale ABU to v úvode zvládol so šarmom a vyslúžil si odmenu úprímného smiechu z obecnosti.

Záverečná situácia, keď hrdinka konečne zdvihne zadok a vydá sa „tam von“ za skutočnými, namiesto imaginárnych postáv, bola pre mňa gestom vypovedanej odvahy vyjsť z komfortnej zóny do neznáma a pokúsiť sa prekonať samú seba. Mám pocit, že táto inscenácia chce oveľa viac inšpirovať, ako moralizovať. Chce hľadať východiská namiesto obviňovania. A robí to sugestívne, uveriteľne a s veľkou radosťou z hrania, ktorá bola očividná pri každom jednom hercovi a zároveň v kolektívnom duchu ABU.

Marek Kundlák

BEZVÝZNAMNÝ HOGO FOGO A JEHO KOLEKTÍV

Jeden z účastníkov tohtoročného FEDIM-u odmietol ísť na predstavenie inscenácie *Uvāznení v obraze*, (nebudem ho menovať, sme kamaráti), pretože dnes zaútočil Izrael na Irán a Etgar Keret – autor predlôh, ktoré súbor spracoval, je izraelského pôvodu. Pýtal som sa Hoga Foga (režiséra) a jeho kolektívu, čo oni na to. Vraj nech nemenovaný príde nabudúce, možno sa skamarátia. Kamarátstvu prikladá Fogo a kol. veľký, kľúčový význam. Túžba po ňom vlastne priviedla členov a členky kolektívu do súboru (pričom jeden ešte predtým vypadol z obrazu, vraj namiesto toho, aby sa narodil, tak sa zrodil aj jeden motív inscenácie).

Ale späť k priateľstvu, ktoré určilo tému a naďalej drží všetkých, ABU boli pokope. Kopia sa každý piatok a je to taká malá terapia. Pán Fogo dodal, že priateľstvo považujú za veľmi dôležité a prepotrebné zvlášť v dnešnej dobe. Na margo blízkovýchodného konfliktu Fogo zdôraznil, že ho zaujíma židovstvo, pátra v tejto oblasti (miluje Miloša Kopeckého,

ktorý bol tiež židovského pôvodu a predovšetkým bol Hogo Fogo), ale kamaráti sa aj s moslimami. Dodal, že nerobí s národnostnou, etnickou ani náboženskou príslušnosťou žiadne okolky. Kto je aký človek, to je dôležité, zdôraznil Hogo (píšem o ňom v tomto riadku už familiárnejšie, používam krstné meno, veď sme sa počas rozhovoru takmer skamarátili). Priateľstvu síce v Ateliéri prikladajú veľký význam, ale sami sa označujú za bezvýznamných (ABU – Ateliér bezvýznamných umelcov), a sú na to hrdí, neželajú si na tom nič meniť, nie sú žiadni hogo fogo, sú skromne zmierení s tým, akí sú. Dokonca ani postup z nižšej na stále vyššiu prehladku si neželajú, pritrafil sa im, prekvapil ich. Aj nemenovaný člen poroty sa so súborom nepriamo skamarátil. Od skončenia predstavenia až do večera si pospevoval *Whiskey, to je moje gusto*, pieseň z muzikálu *Limonádový Joe*, a tváril sa pritom absolútne hogo fogo.

–mrd–

WOW!

Priestor štvorca

SNÍVALI SA
MI RUKY TVOJE
DS LET,
ZUŠ F. Špániho, Žilina

Inscenácia, ktorá nesie názov zbierky ľubostných veršov slovenských poetiek a zároveň pertraktuje otázky sexuálneho násilia sľubovala prepojenie generačnej témy a jej poetického uchopenia. Mimoriadne disponované autorky a interpretky pracovali s naratívom sexuálnej fluencie v intímnych aj spoločenských súvislostiach. Okrem diel domácich autoriek využili aj myšlienky významnej mysliteľky feministického hnutia Rebeccy Solnit a spolu s výskumom, ktorý sa zaoberal reálnymi prejavmi sexuálneho obťažovania, vytvorili autentickú kompozíciu prepájajúcu typ dokumentárneho divadla so štylizovaným, metaforizovaným divadlom.

Intenzívny emocionálny zážitok sa však miesil s banálnymi divadelnými situáciami, v mnohom predvídateľnými a opakovanými, hoci divadelne solídne spracovanými. Duplicitné vyjadrenie emócií a vzťahov (redundancia významu cez slovo, pohyb, hudbu, scénografiu) retardovalo účinok témy.

Významnými pozitívami inscenácie *Snívali sa mi ruky tvoje* boli okrem tematického fokusu, formy divadla a emočného ponoru aj kostýmy a scénografia. Scénografia, ktorej základným atribútom bol rozklad schémy, pracovala s témou štvorca ako s metaforou priestoru bezpečia (tiež alúzia na film *Štvorec* – priestor štvorca vo verejnom priestore, v ktorom platí základné pravidlo úplnej rovnosti a tolerance). Jednotlivé kúsky scény, podlahy ako svedectvá o hanbe; v rovine kostýmov napríklad sukňa vyvrátená pri stojke na hlave ako anonymizujúci princíp, ale aj legitimizácia módných trendov oblečenia (v opozícii príbeh dievčaťa, ktoré sa oblieka asexuálne zo strachu pred sexuálne orientovaným atakom). Vrecia, ktoré si herečky na záver obliekli, a choreografia, ktorú tancovali (v prepojení na signál domáceho násilia a zároveň na box – odpočítavanie takmer do desať) boli spolu s aktivizáciou žien a otočením perspektívy smerom k mužom funkčným vyvrcholením konceptu.

Diana Laciaková

FUJ, TY KOKOS, TO, ČO JE? ÚPLNE MI JE Z TOHO ZLE!

Inscenácia žilinského súboru LET už počas predstavenia vyvolávala rôznorodé reakcie. Zatiaľ čo niektoré dámy hovorili, že im vybrané hlášky pripomínajú ich mamy – „Na ničom sme sa dohodli, nie?“, alebo sa nechali inšpirovať porovnávaním károv (oboje slečna za mojím chrbtom), tak niektorí mládenci pri hudobných číslach zvesela do rytmu kyvkali hlavami, ba zavše si i pospevovali anglické texty! Čo na to tvorivý tím?

Čo bolo skôr? Téma alebo literárne predlohy?

Tatiana Altusová: Najprv sme mali tému. Potom sme začali hľadať texty, ktoré sme postupne zhromažďovali, zažrali sme sa do toho a napokon vznikla inscenácia.

Barbora Juríčková: Najviac nás inšpirovala kniha esejí Rebeccy Solnit *Muži mi to vysvetlia*. Pochopili sme, že

každá z nás má za sebou nejaký príbeh, nejakú skúsenosť. A keď sme začali sondovať, prípady pribúdali, ukázalo sa, že to je naozaj živá téma.

A ako vznikalo scénické riešenie – bójisko, ring?

BJ: Jedna zo Solnitovej esejí má názov *Najdlhšia vojna*. Má pravdu, vojna pohlaví sa začala už veľmi dávno a stále trvá. Bola dokonca úvaha, že by dievčatá boli oblečené vo vojenských uniformách. Potom som koketovala s boxerským ringom, ale ten sa ukázal byť finančne náročný. No a keď sme išli v rámci výskumu na kurz sebaobrany, tam mali na zemi penové puzzle, ktoré sa nám najprv zdali detské, ale napokon sme ich použili a ukázali sa byť veľmi funkčné.

A ako to bolo s kostýmami? Hľadali dievčatá odvahu? Nebol to problém?

TA: Vôbec to nebol problém. Rady chodíme s kožou na trh.

A bol teda vôbec nejaký problém?

Laura Šebová: Ja som nechcela legíny.

BJ: A má ich.

To bol režijný diktát?

BJ: To bola náhoda, dievčatá doniesli, čo mali doma.

LŠ: Ja, koza, som doniesla legíny.

BJ: A citlivé bolo ešte, napríklad, keď mali hrať mužov, chlipne sa pozeráť a podobne. Do toho sa im nechcelo – „Fuj, ty kokos, to, čo je, úplne mi je z toho zle.“

Tu na FEDIM-e publikum uďačne tlieskalo. Stretli ste sa aj s protichodnými reakciami?

LŠ: Boli aj také plaché pokusy o protiargumentáciu, ale len plaché, lebo vedeli, že sa do nich pustíme.

BJ: Sú, samozrejme, rôzne reakcie, ale aj mnohí muži to prijímajú veľmi dobre. Treba povedať, že sme rozvírili diskusiu a otvorili otázku, kde sú vlastne tie hranice... Mnohí sa pýtali: „... a to sa teraz na ženu ani nesmiem pozrieť...?“

A technická otázka, ulk mal veľké ruky aj zuby, ale oči som si neušimol. Zabudli ste doma nejakú rekvizitu?

BJ: Nie, tam nešlo o takýto prvok, to bola „len“ iskra v oku!

–mrd–

BEŠTIA

Divadlo mladých Šeš'Pé,
Divadelné združenie
Partizánske

Kto je skutočná beštia?

Ako ľahko podľahneme manipulácii a ako rýchlo dokážeme stratiť ľudskosť, keď sme vystavení tlaku extrémnych okolností? Aj tieto otázky si môžeme klásť pri sledovaní inscenácie *Beštia* v podaní divadelného súboru Divadlo Mladých Šeš'Pé. Inšpiráciou im bol román Williama Goldinga, *Pán Múch*.

Javisku od začiatku dominuje najvýraznejší scénografický prvok – sieť z lán, ktorá zasadzuje dej do abstraktného prostredia. Pomedzi jej dve vrstvy sa na scénu predierajú mladí ľudia v potrhanom a špinavom oblečení, ktoré je jasným znakom prekonanej katastrofy. Ocitli sa na opustenom ostrove po havárii lietadla a ich

snaha nastaviť pravidlá a prežiť sa rýchlo mení na boj o moc.

Scénografické riešenie s dvomi rovinami siete efektívne vytvorilo tri hracie priestory: predný, zadný a užší pás medzi nimi, v ktorom sú herci a herečky obklúčení sieťou. Toto riešenie otvorilo potenciál pre dynamickú prácu s priestorom, ktorej však vo výsledku chýbala vnútorná logika. Vizualne pôsobivé boli momenty, keď herci pracovali so zdrojmi svetla umiestnenými priamo na scéne. Vytvárali tieňohru, znázorňujúcu lov príšery alebo nasvietili skupinovú scénu, v ktorej boli odkázaní len na svetlo, ktoré si vytvorili sami, baterkami. Škoda len, že inscenácia nepo-
núkla takýchto momentov viac.

Beštia strieda masové scény s intímnejšími momentmi a postupne odhaľuje eskalujúci konflikt medzi stroskotancami. Skupina sa rozpadá a manipuláciou zvnútra sa obracia sama proti sebe. Z mladého hereckého kolektívu cítiť počas celého predstavenia veľké nasadenie a sústredenosť. Dielo vrcholí záchranou, ktorá však pre niektorých prichádza príliš neskoro. *Beštia* je tak obrazom o krehkosti ľudskej morálky a pripomienkou, že najväčšie monštrum sa často neskryva v tme, ale v nás samých.

Eva Miklisová

NEBEZPEČNÝ ROZHOVOR

Aj keď vyzerá nebezpečne, v skutočnosti je nebezpečný. Herec Miroslav Kuttner si sadá v hereckej šatni na stoličku, je celý od krvi, na tvári bojové líčenie, za opaskom kudla ako od Ramba. Bojím sa. Napriek tomu, to nie je žiadna beštia, iba ju doteraz hral v postave Alexa v partizánskej inscenácii *Beštia*.

**Kde sa rodí zlo? Ako vyzerá zlôd-
nica?**

Zlo sa vynára z rôznych príčin, či už z nevedomosti, strachu alebo nečinnosti. V súčasnosti to vidíme na každom kroku. Zla je v našej spoločnosti strašne veľa. Buď ho dopustíme alebo na ňom participujeme.

Má zlo v Partizánskom inú podobu ako v Gelnici či v Hanušovciach?

Podľa mňa je zlo jedno, bez dodatočných odtieňov alebo podob. Možno má v odlišnom kontexte iné dopady či význam. Záleží na tom, koľko ľudí je ochotných do neutrálnej tmy posvietiť a koľko, naopak, vstúpiť. Avšak farbu má zlo principiálne všade rovnakú. V Partizánskom proti nemu bojujú skvelí ľudia. Či už náš režisér Ondrej Böhm alebo Jozef Krasula. Toto mesto je inšpiratívne v tom, že sa, keď je veľmi zle, dokážu ľudia spojiť a to naprieč

profesiami od hádzanárov po umelcov vo Fabrike umenia. Pre vyššiu vec doslova horia.

Horí aj ohník vo vašom predstavení, čo sa stáva ústrednou konfliktnou situáciou príbehu. Na javisku sa kvôli nemu z teba a hereckých kolegov a kolegýň stávajú doslova beštie. Ste takí krutí na seba aj v súkromí?

Vôbec nie. Keď sa však cítime psychicky zle, nerobíme zbrklé rozhodnutia, že by sme si šli, napríklad, relaxačne zabehať. V takom prípade by sme totiž zistili, že sme na tom zle aj fyzicky. Po každom predstavení preto skôr iba vypneme, vražedný mód nahradíme kamarátskymi vzťahmi a ideme ďalej. Všetci sme však po každej repríze veľmi vyčerpaní. Je náročné hrať takéto zvieratá, ale vždy sme radi, keď sa nám to presvedčivo podarí docieľiť.

Tvoja postava Alexa prechádza snád' najvýraznejším prerodom z obyčajného chlapíka do násilníka. Čo sa v ňom podľa teba láme?

Najskôr pociť zlyhanie z vlastnej nečinnosti, čo vyústi do strachu z toho, čo si o ňom ako o slabochovi budú myslieť ostatní. Asi žiaden človek nechce byť vnímaný ako neužitočný či slabý, no každý sa k tomu postaví inak. Alex sa rozhodne, že všetkým preukáže svoju skrytú silu a vydobiť si rešpekt (aj za cenu násilia). A keď sa mu to podarí a tú sviňu nakoniec zabije, tlak z nejstej reputácie opadne a nová tvár sa mu zapáči.

Nakoniec stratí všetky zábrany, stane sa z neho sociopat a nepohne s ním ani smrť človeka. Čiastočne mu rozumiem, no je to desivý vývoj.

Aké tri veci by si si uzał na opustený ostrov?

Nabitý telefón, knihu a vieru, že to prežijem. To boli tri?

Áno. Aj keď neviem, ako si tú vieru vezmeš do batohu.

Tak potom niečo, s čím si budem vedieť založiť oheň.

Tento ročník FEDIM-u je iný. Z Tisouca sme sa ocitli v Nitre, budúci rok v Bojniciach, čo sú mestá oveľa bližšie Partizánskemu. Uítaš túto zmenu?

Tisovec som mal veľmi rád a cítim miernu nostalgiu. No keď sme prišli do Nitry, začal som sa z nového FEDIM-u veľmi tešiť. Každý do festivalu dáva pridanú hodnotu, majú srdce na správnom mieste. Cítim sa tu veľmi dobre a plánujem si zvyšok festivalu poriadne užiť.

Len aby sa z teba nestala nasledujúce dni beštia.

Ďakujem za rozhovor.

-mol-

clash generácií aneb zápisky z poroty

DOGVILLE

DS Fúzia, ZUŠ Veľký Krtíš

Lelková: Chcela som sa pýtať na gélové nechty, to nesedelo ku kostýmu. Nechceli ste si ich dať dole?

Členka súboru: To Viki! Teraz tu nie je. No, na to sme nemysleli.

Gombarček: Ešte jednu múdrosť...

Kundlák: To si mi nahral. Vďaka.

Členka súboru: Cingrlátkovanie symbolizovalo to, aká je Grace krehká osobnosť.

Členka súboru: Vedeli by ste nám poradiť hudbu? V niektorej konkrétnej situácii?

Kundlák: Nedovolil som si počas predstavenia uletieť a uvažovať o hudobnej dramaturgii, aby mi nič neušlo. Ale môžem vám dať tipy, som o. i. hudobný dramaturg.

Gombarček: Kostýmy, mám poznačené, mi veľmi sedeli.

Kundlák: Neznášam, keď ma ide znásilniť herec.

Gombarček: Tu máš, zahryzni do jablka!

Kundlák: Raz som to zažil a ukončím to teda anekdotou. Na nejakom festivale, tuším to bola Nová dráma v Bratislave, som videl poľské predstavenie. Nemám rád, keď ma niekto aktivizuje, ale oni to urobili geniálne. Zaviazali nám oči a zaviezli nás do neznámeho prostredia. Bola to taká detektívka. Mali sme ticho sedieť a nehybať sa. Postupne sme zistili, že sme obeť vraždy, oni vyšetrojú, ako sa to stalo. Geniálne.

Laciaková: Veď aj teraz ťa sem zaviedli a posadili.

ČAJKA

DDS Atď, ZUŠ Z. Strnadovej-Parákovvej, Žiar nad Hronom

Gombarček: Ukočirovať monodrámu je šialené. To musíte mať šesťdesiat rokov, aby ste to zvládli.

Laciaková: Otázky nemáš?

Gombarček: Ja som samolúby, takže si myslím, že som na všetko prišiel.

Peter Luptovský: Áno.

Gombarček: Oči. Ten pohľad. Tak sa vedela pozrieť.

Členka súboru Divadla Ateliér: (O tom, že niekedy nepočula.) Ja som pomaly hluchá, lebo počúvam nahlas muziku, tak to je asi môj problém.

UVÄZNENÍ V OBRAZE

Divadlo Ateliér, SZUŽ Ateliér, Veľké Bielice

Kundlák: To nie je jednoduché nájsť si v spoločnosti svoje miesto. Hľadáme si ho všetci. To len psychopati to majú rýchlo vyarendované.

Kundlák: Ja som sa na veľa miestach zasmial.

Členka súboru: Toto je normálne kompliment.

Kundlák: Divák je bársaký. Je slobodný. Si zaplatil, môže odísť.

Členka súboru (Marekovi): Vy ste sa tak pekne usmievali, tak som išla za vami.

Laciaková (Marekovi): Už im povedz nejakú konštruktívnu kritiku, sú veľmi veselí.

Kundlák: Spomalil je podľa mňa dobrý prvok.

Laciaková: Tie rámy s ničím nesúvisia, len s názvom.

Miklisová: Myslím, že niekedy im dokonca zavádzali.

Laciaková: Tak nech im potom zavádzajú poriadne.

Gombarček: To je kind of magic. (...) Ja som

zabudol, ako sa volá prasa... A kakao s kozkou je keretovina?

Členovia súboru: Áno.

Laciaková: Sofia...?

Členka súboru: Som prekvapená, že poznáte moje meno...

Laciaková: Čítam bulletin.

Členka súboru: Ste pozorná.

SNÍVALI SAMI RUKY TUOJE

DS LET, ZUŠ F. Špániho, Žilina

Laciaková: Pozeráte sa na mňa s tým, že potom bude nasledovať nejaké „ale“. Samozrejme, že bude nasledovať „ale“.

Táňa Altusová: Eliška (členka súboru) by teraz ochkala, achkala nad vašou kritikou, vďaka za ňu. Posúva nás to ďalej.

BĚŠTIA

Divadlo mladých Šešť Pé, Divadelné združenie Partizánske

Laciaková (o diviakovi v inscenácii): Nám doma celé detstvo visela takáto koža.

Člen súboru: Možno to bola vaša.

Laciaková: Nie.

Laciaková: Nabudúce sa tak rýchlo nevzdajte, vymyslite ešte niečo iné.

Člen súboru: Až tak rýchlo sme sa nevzdali.

Peter Luptovský: Šiel som si sadnúť a pozerám – 70 minút, hovorím si – do riti! Ale v pohode. Ušlo to.

Spracoval – mrd–

TIRÁŽ

Redakcia: Jakub Molnár - šéfredaktor, Miro Dacho - redaktor, Miroslav Švoňava - redaktor, Michal Hricko - grafik. Foto: (ak nie je uvedené inak) Jana Nádašdyová. Náklad: 150 ks. Uydáva Národné osvetové centrum, Bratislava a Krajské osvetové stredisko v Nitre.